

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Монографія

За редакцією доктора юридичних наук, професора,
Члена-кореспондента Національної академії правових наук України
В.В. Тіщенко

До 20-річчя Національного університету
«Одеська юридична академія»
та 170-річчя Одеської школи права

Одеса
2018

Криміналістичне забезпечення виявлення і розслідування злочинів : монографія / за ред. В.В. Тіщенко. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 430 с.

ISBN 978-966-916-505-3

Монографію присвячено сучасним науковим підходам до криміналістичного та оперативно-розшукового забезпечення розслідування злочинів. Розглядаються методичні і правові засади вирішення завдань досудового розслідування, сучасні методи і засоби розслідування злочинів, а також особливості окремих криміналістичних методик. Окрема увага приділяється питанням використання кіберпростору для вчинення злочину та у ході виявлення і розслідування кримінальних правопорушень.

Призначена для викладачів, аспірантів і студентів юридичних навчальних закладів, працівників правоохоронних органів.

УДК 343.95

ISBN 978-966-916-505-3

© НУ «Одеська юридична академія», 2018

УДК 343.98
К 82

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 16 лютого 2018 р.)

Авторський колектив:

Ківалов С.В., академік НАПрН України, д-р юрид. наук, професор – передмова;
Аркуша Л.І., д-р юрид. наук, професор – підроз. 3.1; 3.10 (співавтор – Ю.М. Немно);
Нетудихатка О.Ю., д-р медич. наук, професор – підроз. 2.7 (співавтор – О.О. Мавед);
Подобний О.О., д-р юрид. наук, професор – підроз. 1.2;
Постіка І.В., д-р юрид. наук, професор – підроз. 3.2;
Тіщенко В.В., д-р юрид. наук, професор – підроз. 1.1;
Баланюк О.В., канд. юрид. наук – підроз. 1.5;
Белік Л.С., канд. юрид. наук – підроз. 3.3;
Вашук О.П., канд. юрид. наук – підроз. 2.3;
Комісарчук Р.В., канд. юрид. наук, доцент – підроз. 3.4;
Динту В.А., канд. юрид. наук – підроз. 2.1;
Калуґін В.Ю., канд. юрид. наук, доцент – підроз. 1.4;
Колодіна А.С., канд. юрид. наук – підроз. 1.3;
Мавед О.О., канд. медич. наук – підроз. 2.7 (співавтор – О.Ю. Нетудихатка);
Паляничко Д.А., канд. юрид. наук – підроз. 3.5;
Самойленко О.А., канд. юрид. наук, доцент – підроз. 2.2;
Сушко В.В., канд. медич. наук, доцент – підроз. 2.6;
Тихоненко В.М., канд. юрид. наук – підроз. 3.7;
Цехан Д.М., канд. юрид. наук – підроз. 3.11;
Чумак С.П., канд. юрид. наук – підроз. 3.6;
Гресь Ю.О., канд. юрид. наук – підроз. 2.5;
Ващенко І.О., асистент – підроз. 3.8;
Панасюк А.О., асистент – підроз. 2.4;
Чіпко Н.В., асистент – підроз. 3.9;
Немно Ю.М., асистент – підроз. 3.10 (співавтор – Л.І. Аркуша).

Рецензенти:

професор кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної Академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Ю.П. Аленін**;

професор кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **В.М. Шевчук**.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ І	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО	
І ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	7
1.1. Базова модель встановлення особи невідомого злочинця	7
1.2. Оперативно-розшукове забезпечення кримінального провадження	26
1.3. Аналіз принципів застосування криміналістичних методик розслідування злочинів та їх екстраполяція у слідчу діяльність: практичний аспект	46
1.4. Сучасний стан проблематики проведення негласних слідчих (розшукових) дій в світовій правовій практиці	60
1.5. До питання про значення та класифікацію підготовчої діяльності до вчинення та приховування злочину	82
РОЗДІЛ 2	
СУЧАСНІ МЕТОДИ І ЗАСОБИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ..	99
2.1. Кіберпростір як обстановка злочину	99
2.2. Криміналістична класифікація злочинів, вчинених із використанням обстановки кіберпростору	119
2.3. Криміналістичні методи опрацювання інформації: вербалізація, верифікація та валідація	140
2.4. Сучасні підходи до використання мережі інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів	149
2.5. Застосування технологічного підходу до вивчення діяльності з розкриття та розслідування злочинів	160
2.6. Діагностика факту дисимуляції вживання наркотичних та інших психоактивних речовин у підекспертних перед тестуванням на поліграфі	183

- 2.7. Деякі питання судово-медичної ідентифікації особи за останками по кістках і м'яким тканинам 188

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ

ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗЛОЧИНІВ 212

- 3.1. Особливості виявлення та розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом 212
- 3.2. Актуальні проблеми розслідування і попередження деяких видів злочинів (за публікаціями в ФРН). 233
- 3.3. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди 259
- 3.4. Почеркознавча експертиза в технології розслідування господарських злочинів: методично-організаційне забезпечення 277
- 3.5. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із дитячою порнографією 303
- 3.6. Класифікація злочинів, пов'язаних з фальсифікацією результатів виборів, та загальні питання протидії цим злочинам 329
- 3.7. Методика розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань 348
- 3.8. Поняття та класифікація злочинів, пов'язаних з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів 368
- 3.9. Загальні положення технології вчинення та розслідування шахрайств у сфері обігу автотранспорту 381
- 3.10. Криміналістичний аналіз рейдерських захоплень підприємств 392
- 3.11. Оперативно-розшукова протидія злочинності у місцях позбавлення волі як окрема теорія оперативно-розшукової діяльності 410

ПЕРЕДМОВА

Представлена читачам монографія є результатом наукових досліджень кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія» за 2011–2017 роки.

У сучасний період становлення і розвитку Української держави, що супроводжується численними політичними, соціально-економічними правовими та організаційними реформами, відстоюванням державної незалежності та суверенітету, негативним явищем є злочинність, що поширюється у різних сферах суспільних відносин, набуває рис професіоналізму, організованості і транснаціональності. Вона ставить чималі перешкоди на шляху до створення демократичної, правової держави, що базується на принципах народовладдя і справедливості. Злочинність посягає на основні цінності людини: її життя, здоров'я, тілесну недоторканність, свободу, честь, гідність, спокій, духовне і матеріальне благополуччя. Разом з тим слідча, оперативно-розшукова і судова практика відчувають гостру потребу в ефективних рекомендаціях протидії злочинності та з своєчасного виявлення і швидкого та повного розслідування вчинених злочинів.

На основі вивчення та узагальнення практики боротьби зі злочинністю, аналізу чинного законодавства, сучасних наукових досягнень криміналістика та суміжні з нею науки – кримінальне процесуальне право, теорія оперативно-розшукової діяльності, судова експертологія, юридична психологія, судова медицина і судова психіатрія – досліджують різноманітні прояви злочинності, закономірності кримінальної діяльності і розроблюють методи, прийоми і засоби з виявлення та розкриття злочинів.

У даній монографії розглядається широке коло проблем, пов'язаних з криміналістичним забезпеченням виявлення і продуктивного розслідування злочинів. Це проблеми вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування, зокрема, встановлення особи злочинця, визначення принципів побудови і застосування окремих криміналістичних методик до конкретного кримінального провадження, оперативного-розшукового забезпечення

розкриття злочинів, організації і тактики проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Актуальним є також звернення до деяких сучасних методів і засобів розслідування: аналізу і використання кіберпростору, мереж інтернету, вербальної і невербальної інформації, судово-медичних і судово-психіатричних способів дослідження об'єктів, що несуть доказову інформацію.

Заслужують на увагу питання розробки методики розслідування окремих категорій тяжких злочинів: легалізації (відмивання) коштів, здобутих злочинним шляхом; одержання неправомірної вигоди; господарських злочинів; виготовлення і розповсюдження об'єктів дитячої порнографії; злочинного обігу наркотичних засобів; рейдерського захоплення підприємств та деяких інших.

Звичайно, зазначені наукові криміналістичні дослідження не вичерпують всі актуальні проблеми теорії і практики розслідування злочинної діяльності, проте загострюють увагу на деяких питаннях, що знаходять певне вирішення з позиції авторського колективу кафедри криміналістики. Положення монографії можуть бути використані у слідчій і судовій практиці, у навчанні студентів та аспірантів, у подальших дослідженнях науковців.

Бажаю науковцям успішного подальшого дослідження актуальних завдань у сфері розробки ефективних рекомендацій з розслідування і розкриття злочинів.

СЕРГІЙ КІВАЛОВ,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України,
президент Національного університету
«Одеська юридична академія»